

Відзив
офіційного опонента на дисертацію
Кривої Людмили Миколаївни
«Побут та дозвілля міського населення України в 1991 – 2005 рр.(На
прикладі центральних областей)»

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук
за спеціальністю 07.00.01 – Історія України.

Дисертація Людмили Миколаївни Кривої присвячена науковій проблемі, актуальність якої не викликає сумніву. В сучасних непростих умовах розбудови незалежної України, перед вітчизняною історичною наукою постало відповідальне завдання: правдиво відтворити минуле нашої Батьківщини на всіх її етапах та в усіх історичних аспектах.

Слід зазначити, що пошук ефективних механізмів розбудови держави ставить питання всебічного аналізу історичного досвіду як позитивного, так і негативного, оскільки з кожним роком все очевидніше є той факт, що багато негараздів мали першопричини, що впливали з тоталітарної доби ХХ століття.

У цьому сенсі дисертаційне дослідження є актуальним і важливим з наукової і практичної точки зору. Авторка торкається цілого ряду недостатньо досліджених аспектів проблеми побуту та дозвілля міського населення України перших років нашої незалежності.

Дисертаційна робота Л.М.Кривої є цілком своєчасною, присвячена ще недостатньо розробленій проблемі, що викликає значний науковий та громадсько-політичний інтерес.

Протягом значного періоду українська історична наука як базову розглядала соціально-економічну основу. Поза увагою залишалася саме пересічна людина з її життєвим досвідом, думками, настроями та повсякденними проблемами.

Особливістю дисертаційного дослідження Л.М.Кривої є звернення до «історії повсякденності», що довело необхідність застосування антропологічного підходу та мікроаналізу. Дисертація виконана на основі сучасних методологічних принципів, що вигідно відрізняє її від робіт попередників.

Під час підготовки дослідження Людмилі Миколаївні вдалося виявити і застосувати необхідні концептуальні підходи, розставили акценти у оцінках наукового доробку попередників, запропонувати досить вдалі та науково обгрунтовані варіанти відповідей на дослідницькі завдання. Приваблює виразний авторський стиль дисертації.

Зазначивши наукову актуальність досліджуваної в дисертації проблеми та вагомість наукового доробку дисертанта, висловлюємо свої міркування з приводу окремих структурних елементів дослідження. Відомо, що рівень науковості дисертації багато в чому залежить від того, настільки чітко і точно автор формулює свою мету і дослідницькі завдання, окреслює об'єкт і предмет дослідження, бачить наукову значимість свого дослідження на тлі вже опублікованих праць своїх попередників. З цієї точки зору можемо констатувати, що вступ до дисертації, де ці елементи знайшли своє місце, досить вигідно для дисертантки характеризує його дослідження.

Структура роботи цілком логічна і дозволяє розкрити мету дослідження. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків, що дозволяє з великою достовірністю побачити період дослідження.

Логічність визначення та аргументованості усіх поставлених завдань дослідження посилюють його науково-практичне значення, обумовлюють самодостатність і довершеність представленої дисертаційної роботи.

Аналіз історіографії, джерел та методологічних засад дослідження Л.М.Кривої поданий у першому розділі дозволяє стверджувати, що дисертація містить кваліфікований аналіз літератури та джерел заявленої теми. При огляді використаної літератури застосовано хронологічний і системний методи, причому автор не обмежився простим перерахуванням існуючих праць з означеної проблеми, а піддав їх критичному аналізу. Дисертант добре орієнтується в сучасній вітчизняній історіографії, створеній протягом кількох останніх років. Не залишилися поза увагою здобувача і праці зарубіжних дослідників, що значно збагачує історіографічну базу роботи.

На наш погляд залучений дисертантом масив джерел і матеріалів у поєднанні з різноплановою теоретико-методологічною базою дозволило об'єктивно і системно підійти до вивчення теми, повно і змістовно з'ясувати проблему. Аналізуючи праці попередніх дослідників проблеми, автор цілком слушно вказує на недостатній рівень розробки її історичних моментів.

Окрім того, введені в науковий обіг важливі й маловідомі джерела, які дали змогу достовірно рекомендувати малодосліджені нині аспекти повсякденності, об'єктивно переглянуті деякі спрощені оцінки досліджуваної проблеми. Аналіз даної праці засвідчує, що всебічний підхід до дослідницької проблеми в контексті сучасного національно-державного будівництва спричинив позитивний вплив на якість роботи, повноту висвітлення проблеми, вагомість, переконливість висновків та оцінок. Після ознайомлення з основними положеннями дисертації переконуємось у тому, що дисертантка глибоко розуміє та ґрунтовно проаналізувала у роботі об'єктивність суспільних потреб правильного підходу держави до проблеми

вироблення концептуальних основ, структурних характеристик побуту та дозвілля міського населення України у досліджуваний період.

Дослідження базується на широкому використанні чисельних та різноманітних за типовими характеристиками історичних джерел.

Вагомим аспектом репрезентованого дослідження стало залучення та вивчення маловідомих та вперше введених до наукового обігу багатьох документів та матеріалів фондів центральних та регіональних архівосховищ.

Заслуговує на відзначення проведена автором робота по відборі і систематизації наочного фактичного матеріалу, вміщеного в офіційних виданнях. У процесі дослідження використовувались також статистичні відомості, періодична преса. Широка та різноманітна джерельна база дозволила досліднику успішно вирішити завдання, поставлені у дисертації, проаналізувати перебіг основних явищ і процесів, з'ясувати певні закономірності та недоліки.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять фундаментальні принципи діалектики та детермінізму. Під час роботи над темою авторка активно задіяла такі методи як аналізу та синтезу, статистичний, історико-порівняльний, історико-типологічний.

Застосований методологічний підхід дозволив зробити якісне порівняння та типологізувати окремі явища, ретроспективно подивитися на складні моменти українського повсякдення міського населення, виявити змістові і структурно-функціональні особливості соціальної історії.

У другому розділі «Соціально-побутові умови життя міського населення в 1990-х рр. ХХ – на початку ХХІ ст.» охарактеризовано вплив економічних перетворень в Україні в 1991-2005 рр. на рівень життя міського населення досліджуваних регіонів. Зазначено, що в 1990-х рр. кризові явища в економіці призвели до різкого падіння добробуту українців. Великою соціальною проблемою було зростання житлово-комунальних тарифів, зокрема і у містах Вінницької, Кіровоградської та Черкаської областей.

Міста ставали, як пише дослідниця «відзеркаленням радикальних економічних перетворень»...які охопила демографічна криза. Перехід до ринкової економіки призвів до появи в містах приватних лікувальних закладів як амбулаторного, так і спеціалізованого типів.

У третьому розділі «Проблема дозвілля жителів міст» охарактеризовано роботу культурно-дозвіллевих закладів, регіональних бібліотек, кінотеатрів, розкрито тенденцію підвищення ролі індивідуального споживання культурних благ. У трансформації дозвіллевої сфери визначну роль починає відігравати мережа Інтернет. Дослідниця характеризує такий соціо-культурний феномен як «кіберкультура», показує комп'ютерну та ігрову залежність молоді, зокрема і неповнолітніх.

Загалом, основні положення та висновки, зроблені Л.М.Кривою за результатами дослідження, аргументовані та достовірні. Вони підтверджують новизну та оригінальність теми, відтворюють авторське бачення і розуміння обраної наукової проблеми.

Зміст автореферату ідентичний тексту дисертації, повністю передає її сутність, правильно відображає основні наукові концепції автора, використану нею методологію, систему аргументів й узагальнень.

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну працю Л.М.Кривої, варто висловити деякі зауваження та побажання, стосовно рекомендованої праці, врахування яких може бути корисне в подальшій науковій роботі автора.

По-перше, насамперед, варто було додатково обґрунтувати вихід окремих моментів за хронологічні рамки, а також чіткіше визначити верхню межу хронології дослідження.

По-друге, в окремих місцях тексту дисертації ґрунтовний аналіз сюжетів теми дещо переобтяжений статистичними даними. У деяких підрозділах надмірно деталізуються другорядні сюжети за рахунок інших важливих аспектів проблеми.

По-третє, на нашу думку в роботі забагато теорії, а менше фактажу. Бажано більше конкретних прикладів, орієнтованих на територіальні рамки дослідження.

По-четверте, розкриваючи комп'ютерну та ігрову залежність в першу чергу молоді, бажано було б звернути увагу на ігрові автомати – «однорукі бандити», відеосалони, оренду відеокaset, тощо.

Тим не менше, наведені вище зауваження не применшують значимості проведеного дисертаційного дослідження, а скоріш є можливими орієнтирами для подальшої роботи над обраною проблематикою. Дисертація відповідає чинним вимогам до подібного виду наукових робіт.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження «Побут та дозвілля міського населення України в 1991-2005 рр.(на прикладі центральних областей) є суттєвим внеском у розвиток історичної науки, а його автор Людмила Миколаївна Крива, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Офіційний опонент

доктор історичних наук, професор,

завідувач кафедри історії України

І.М.Романюк

Вінницького державного

педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

